

סרן ישי קימלמן > קצין בחטיבה האסטרטגית באג"ת

כשהנכבש מסרב להיפרד מהכובש

כיצד קרה שהיפנים חפצו בהמשך נוכחותם של מי שהיו
אך זמן קצר קודם לכן אויביהם המרים?

**נוחות אמריקניים
באוקינאווה, יפן.**
ביפן נוצרה מציאות יוצאת
דופן שבה לשני הצדדים
היה אינטרס בקיומה של
נוחות צבאית אמריקנית
משמעותית במדינה

מבוא

לאחר הטלתן של פצצות האטום על הירושימה ועל נגסאקי באוגוסט 1945 נכנעה יפן ללא תנאי, והשליטה בה עברה לידי כוח כיבוש אמריקני בפיקודו של גנרל דאגלס מקארטור. הליברליזציה והדמוקרטיזציה המהירות שעברה יפן במסגרת תהליך השיקום שיזם מקארטור איפשרו לסיים את משטר הכיבוש האמריקני כבר ב־1952, במקרה דנן במדינה נותרו רבבות חיילים אמריקנים בבסיסים רבים, ובהמשך אף תוגבר הכוח האמריקני במידה ניכרת.

בעוד שכל מדינה בבושה שואפת להיפטר מהר ככל האפשר מהכוח הכובש, אולם נוצרה מציאות יוצאת דופן שבה לשני הצדדים היה אינטרס בקיומה של נוחות צבאית אמריקנית משמעותית במדינה. היפנים היו מעוניינים בכך משום שבמלחמת העולם השנייה ספגה מדינתם מכה כה קשה עד כי היא לא הייתה מסוגלת לדאוג לאינטרסים הלאומיים שלה. האמריקנים היו מעוניינים בכך כדי לבלום את התפשטות הקומוניזם במזרח אסיה ובשל קרבתה של יפן לברה"מ, שהייתה היריב העיקרי של ארה"ב במחצית השנייה של המאה ה־20.

מפה 1: מפת המזרח הרחוק. במהלך מלחמת קוריאה ב-1950, הייתה יפן עורף אסטרטגי ולוגיסטי לכוחות האמריקניים שלחמו

רקע היסטורי

לאחר שיפן נבנעה כפה עליה הממשל הצבאי האמריקני חוקה. זו נועדה להבטיח שיפן תהפוך לדמוקרטיה ולא תשוב להיות דיקטטורה צבאית שמסכנת את כל שכנותיה. נוסף על כך נועדה החוקה להחיש את שיקומה הכלכלי של המדינה. בחוקה החדשה נאסר על יפן להפעיל כוחות צבא מחוץ לשטח המדינה. ב-1952 חתמה יפן על הסכם לשיתוף פעולה ולהגנה הדדית עם ארה"ב. אף שההסכם הזה – כמו החוקה – היה כפוי, היה ליפן עניין רב בו שכן במסגרתו נטלה על עצמה ארה"ב התחייבות להגן עליה מפני כל איום חיצוני. כתוצאה מכך יכלה יפן להתמקד בפיתוח כלכלתה בלי שנאלצה להשקיע משאבים רבים במערכת צבאית להגנתה¹.

נוכחותם של כוחות ביפן הפכה להיות חשובה במיוחד לאמריקנים עם פריצתה של מלחמת קוריאה ב-1950. במהלך אותה המלחמה הייתה יפן עורף אסטרטגי ולוגיסטי לכוחות האמריקניים שלחמו בקוריאה.

ב-1954 הוקם מחדש צבא יפן, אך המנדט שלו היה אך ורק להגן על ביטחון הפנים. כאמור, נאסר עליו לפעול מחוץ לגבולות המדינה. נוסף על כך המשיכה ארה"ב ליטול על עצמה אחריות מלאה להגנה על המדינה, וכתוצאה מכך הייתה ההוצאה של

הנוכחות האמריקנית ביפן החלה עוד לפני שפרצה המלחמה הקרה, אולם היא הפכה לקריטית בעקבותיה

היפנים על ביטחון נמוכה מאוד, והצבא נאלץ להסתפק בצידוד דל ומיושן.

בשנות ה-70 וה-80 התחזקה מאוד כלכלתה של יפן, עד כי היו מומחים שטענו כי היא עומדת לעבור את כלכלת ארה"ב. בעקבות עוצמתה הכלכלית הגוברת והתגברות העוינות ביפן לנוכחות האמריקנית הסכימה ארה"ב להחזיר ליפן את הריבונות בכל האיים שנותרו בשליטתה מאז המלחמה. העברת הריבונות הוצאה אל הפועל במאי 1972, ובמקביל נחתמו הסכמים להסדרת נוכחותם של הבסיסים האמריקניים במדינה.² בנובמבר 1978 חתמו שתי המדינות על "הסכם הקווים המנחים לשיתוף פעולה בהגנה". ההסכם הזה מפרט את התנאים לשיתוף פעולה בין המדינות במקרה של התקפה על יפן, והוא משמש בסיס ליחסים הביטחוניים ביניהן עד היום.³

התגבשות התפיסה האמריקנית

המסקירה ההיסטורית עולה כי הנוכחות האמריקנית ביפן החלה עוד לפני שפרצה המלחמה הקרה, אולם היא הפכה לקריטית בעקבותיה. בעקבות מלחמת העולם השנייה נותרו בעולם רק שתי מעצמות גדולות – ארה"ב וברית המועצות. זו האחרונה עשתה מאמץ מוגבר להפיץ את שיטת המשטר שלה ולהרחיב

70 שנים לסיום מלחמת העולם השנייה מבט מבייג'ין

מבוא

ב־3 בספטמבר 2015 התקיים בבייג'ין, בירת סין, מצעד צבאי לציון 70 שנים לסיום מלחמת העולם השנייה והניצחון על יפן. היה זה אירוע שתוכנן היטב ובוצע בדקדקנות עד לפרטי פרטים בהשתתפות צבאות זרים ממדינות שונות ובנוכחות קהל מוזמנים שנבחר בקפידה. במצעד הוצגה לראווה עוצמתם של הכוחות המזוינים של סין, והוקרן הרושם של נאמנותם המוחלטת של החיילים לנשיאה הנוכחי של סין, שי ג'ינפינג, שהוא גם המזכיר הכללי של המפלגה הקומוניסטית השולטת במדינה.

במקביל ובמסגרת חגיגות הניצחון על יפן, התקיים בבייג'ין, לראשונה, הכנס הבין-לאומי ה־41 להיסטוריה צבאית. נושא הכנס היה: "מלחמת העולם השנייה והשפעתה על התפתחות הלוחמה במאה ה־20". כאשר קיבלנו אנו, בעמותה הישראלית להיסטוריה צבאית, החברים בעמותה הבין-לאומית, הזמנה לכנס, תמנהנו לא מעט על בחירת הנושא. הרי במלחמת העולם השנייה הנהיג את סין צ'יאנג קאי שק, שפעל ככל יכולתו כדי לחסל את המפלגה הקומוניסטית הסינית. אבל מהר מאוד התבררה הסיבה לקיום הכנס במועד הזה דווקא בבייג'ין. הנהגת סין הנוכחית מעוניינת להציג את השקפתה בנוגע למלחמת העולם השנייה ובנוגע לחלקה של סין במלחמה הזאת. להלן עיקריה של נקודת המבט הסינית שאותה הציגו כמה קצינים בכירים, חוקרים ומלומדים סינים שהשתתפו באירוע:

מלחמת 14 השנים

מלחמת העולם השנייה נקראת בסין גם המלחמה הבין-לאומית למיגור הפשיזם. המלחמה נגעה לגורל האנושות כולה. הייתה זו מלחמה משולבת, שכן את הציר גרמניה-איטליה ייפן לא ניצחה מדינה בודדת, אלא ברית אנטי פשיסטית, שבה היה לסין תפקיד מרכזי ואף מכריע: למנוע את שילוב עוצמתה הצבאית של מדינות הציר. היא הייתה שדה הקרב העיקרי במזרח.

14 שנות העמידה נגד התוקפנות של יפן נחלקות לשני שלבים: הראשון התאפיין בעמידה מקומית נגד היפנים והשני – בעמידה לאומית נגדם. בשנים 1931–1937 ניהלו כוחותיה הצבאיים של סין ותושביה התנגדות מקומית במקומות רבים ברחבי סין נגד הפלישה היפנית. הפלישה הזאת הייתה יריית הפתיחה במלחמת העולם נגד הפשיזם. התקופה הזאת הייתה

▶ את תחומי השפעתה. כדי לבלום את המאמץ הסובייטי הכריז נשיא ארה"ב הארי טרומן במרס 1947 על "דוקטרינת הבלמה"⁴. על פי הדוקטרינה הזאת התחייבה ארה"ב לבוא לעזרתה של כל מדינה שתעמוד בפני איום חיצוני או פנימי של כוחות קומוניסטיים. הבסיס לדוקטרינה הזאת היה החשש מפני אפקט הדומינו – שנפילת מדינה אחת לידי הקומוניסטים תגרור אחריה נפילת מדינות נוספות. יישום הדוקטרינה הזאת חייב את ארה"ב לפרוס את כוחותיה בכל העולם.

במחצית השנייה של שנות ה־40 ריכזה ארה"ב את עיקר המאמץ שלה בגרמניה, ובמקביל הקטינה את כוחותיה שביפן ואת נוכחותה הימית בסביבתה.⁵ אולם לאחר השלמת המהפכה הקומוניסטית בסין והצלחת הניסוי הגרעיני של ברה"מ ב־1949, גדלה מאוד חשיבותה של יפן בעיני ארה"ב בשל קרבתה הן לברה"מ והן לסין. מלחמת קוריאה, שפרצה ביוני 1950, המחישת לאמריקנים שהם לא טעו: בסיסהם ביפן היו העורף הלוגיסטי לכוחותיהם בקוריאה (ראו מפה 1). במהלך המלחמה הצהיר מקארטור כי יפן היא הנכס האסטרטגי החשוב ביותר של ארה"ב באסיה.

ההיבט הגיאואסטרטגי

הנשיא דווייט אייזנהאואר (1953–1961) ייחס חשיבות רבה לחיזוק הברית עם יפן ולביסוס הנוכחות הצבאית בשטחה – בעיקר באי אוקינאווה שמיקומו בין טיוואן, הפיליפינים, קוריאה וסין מקנה לו חשיבות אסטרטגית רבה (ראו מפה 2). האי גם קרוב לחצי האי הודו־סין, הכולל, בין היתר, את בורמה, את קמבודיה ואת תאילנד – שלוש מדינות שגם עליהן רצתה ארה"ב להגן מפני הסובייטים. קרבתו לטייוואן הפכו אותו לבסיס הגנה קריטי על האי שבו ראו הסינים חלק ממדינתם. בנאום שנשא ב־26 בדצמבר 1953 הדגיש אייזנהאואר שמיקומה של יפן הופך אותה לחיונית להבטחת העוצמה האמריקנית.⁶

אייזנהאואר חשש מפני השתלטות הקומוניסטים במדינות קטנות רבות באזור – מה שיטה בסופו של דבר את מאזן הכוחות העולמי לטובת הסובייטים והסינים, שבאותה העת עדיין ראו בהם האמריקנים מקשה אחת. יפן הייתה בעיניו בסיס איתן ומעוז צבאי קדמי מול ניסיון ההתפשטות של הקומוניסטים בעידודן של ברה"מ ושל סין.⁷

עדות מובהקת לחשיבותה של יפן גם לאחר סיום מלחמת קוריאה ניתן ללמוד ממברק שנשלח משגרירות ארה"ב ביפן למחלקת המדינה האמריקנית שבו הודגשה חיוניותה של האחיזה האמריקנית ביפן הן מההיבט הלוגיסטי והן מההיבט האסטרטגי. במברק נאמר שהאחיזה הזאת מאפשרת לארה"ב להגיב במהירות על בעיות המתפתחות באזור ולכן חיוני לטפח את הברית עם יפן ולהשאיר את הכוחות האמריקניים בשטחה.⁸ המסקנות האלה באו לידי ביטוי גם בהחלטות של המועצה האמריקנית לביטחון לאומי. באלה הודגש שהבסיסים האמריקניים והמתקנים הלוגיסטיים שבשטחה של יפן (ראו מפה 3) הם מרכיב הכרחי להגנה אפקטיבית – צבאית וכלכלית – על המזרח הרחוק ועל מערב האוקיינוס השקט מפני תוקפנות קומוניסטית.⁹

ניתן אפוא לראות כיצד מאפייניו הגיאואסטרטגיים של המרחב היו הגורם העיקרי בהיערכות הצבאית של האמריקנים. במקביל, ההיערכות הזאת של האמריקנים עיצבה במידה רבה את המרחב שבו הם פעלו.

עם גרמניה ועם איטליה ובכך תאפשר להן להביס את גרמניה לפני שיתפנו להילחם נגד היפנים. במחיר של הקרבה לאומית אדירה סייעה סין לזירה האירופית ברמה האסטרטגית ותרמה בכך רבות לניצחון הסופי במלחמה העולם נגד הפשיזם. במלחמת העולם נגד הפשיזם הייתה אפוא סין הראשונה שלחמה, והיא עשתה זאת במשך זמן רב יותר מאשר כל שאר בעלות הברית. בשל כך היא גם ספגה הרס כבד מאוד. סין לא רק נטלה על עצמה את התפקיד ההיסטורי של הצלת הארץ ולחימה לשחרור לאומי, אלא גם השתתפה באחריות הכוללת להצלת המין האנושי ולהגנה על השלום.

סיכום, ניתוח והערכה

במשך תקופה ארוכה נמנעה המפלגה הקומוניסטית של סין מלעסוק במלחמת העולם השנייה בפורומים בין-לאומיים. לכן ניתן לראות בכנס שהיא אירחה ושבזו היא השתתפה שינוי גישה מבורך. עם זאת החוקרים הסינים עדיין נמנעים מלעסוק בבעיה העיקרית, והיא מלחמתה של המפלגה הקומוניסטית הסינית במרבית התקופה בעיקר נגד הממשלה השלטת הלגיטימית של הקוומינטנג.

אמנם נכון שסין לחמה נגד יפן כמעט 15 שנים – שנים רבות לפני שפרצה המלחמה באירופה – והיא באמת הייתה שדה הקרב העיקרי באסיה במלחמה הזאת, והעם הסיני אכן סבל רבות באותה המלחמה, אבל:

בתקופה הזאת מי שסייעו להקמתו של צבא סין, עד 1938, היו הגרמנים.

הסינים כלל לא הזכירו את הסיוע האמריקני במהלך המלחמה, שכלל את הקמת חיל האוויר הסיני ואת מינויו של גנרל ג'וזף סטילוול האמריקני לראש המטה הכללי של צבא סין.

מלחמת הגרילה של הקומוניסטים הסינים כוונה בעיקר נגד צבא סין של הקוומינטנג ורק מיעוטה כוון נגד היפנים.

הסינים ממשיכים לטעון שהסכם ריבנטרופ-מולוטוב היה הכרח לא יגונה כדי לדחות את המלחמה עם גרמניה (ואילו האמת היא שזו הייתה שותפות של שני דיקטטורים).

יפן נמנעה מלתקוף את רוסיה בעקבות הסכם אי-התקפה שעליו חתמו שתי המדינות ומשום שזיכרון התבוסה שלה היה עדיין טרי. לא הסינים מנעו התקפה של יפן על ברה"מ.

ולבסוף, הסינים רומזים רמז עבה כפיל שיפן לא נכנעה בשל הטלת פצצות האטום על הירושימה ועל נגסאקי, אלא בשל המאמץ של כלל מדינות העולם שלחמו נגדה – מאמץ שבו מילאה סין (ובמיוחד המפלגה הקומוניסטית) תפקיד מרכזי. בכך מנסים הסינים לגמד את חלקה של ארה"ב בניצחון על יפן, להאדיר את חלקה של סין בניצחון הזה ובתוך כך להעלים את חלקם של הצבא הסיני הסדיר במלחמה, של תנועת הקוומינטנג ושל צ'יאנג קאי שק ולהבליט את חלקה של המפלגה הקומוניסטית הסינית.

**אל"ם (מיל') בני מיכלסון <
יו"ר העמותה הישראלית
להיסטוריה צבאית; רמ"ח
היסטוריה של צה"ל לשעבר**

כוחות צבאיים יפניים בסין במהלך מלחמת העולם השנייה. סין סיפקה תמיכה אסטרטגית לבעלות הברית בכך שמנעה מהיפנים לתקוף את ברית המועצות ממזרח ושהכילה את המתקפה היפנית באוקיינוס השקט

לא רק תחילת המלחמה של סין בפשיזם אלא המבוא למלחמת העולם נגדו.

ביוני 1937 החלה יפן בפלישה טוטלית לסין, וזו הייתה יריית הפתיחה לפרוץ מלחמת העולם השנייה במלוא עוצמתה.

בהתבסס על שיתוף הפעולה שנחתם בין תנועת הקוומינטנג (בראשותו של צ'יאנג קאי שק), ששלטה אז בסין, למפלגה הקומוניסטית הסינית (בראשותו של מאוצה דונג) החלה סין במלחמה לאומית כוללת נגד התוקפנות היפנית ובכך פתחה את הקרב הראשון בעולם בהיקף רחב נגד הפשיזם. שיתוף הפעולה הזה הועיד לצבא הסיני הסדיר של הקוומינטנג את המלחמה הסדורה כנגד היפנים, ואילו התנועה הקומוניסטית נטלה על עצמה לנהל מלחמת גרילה נגדם. התיאום היה בהכוונת המבצעים ברמה האסטרטגית בלבד ולא בשיתוף פעולה טקטי או אופרטיבי.

באותה התקופה נשאה סין לבדה בעול המלחמה נגד הפשיזם – עד להתקפה היפנית על פרל הרבור בדצמבר 1941 – ובכך הייתה לאבן הפינה נגד התוקפנות במלחמת העולם. סין סיפקה במהלך המלחמה תמיכה אסטרטגית לבעלות הברית בכך שמנעה מהיפנים לתקוף את ברה"מ ממזרח ובכך שהכילה את המתקפה היפנית באוקיינוס השקט.

אומנם המלחמה נגד הפשיזם הייתה משולבת, אולם בריטניה, ארה"ב וברה"מ החליטו לדבוק באסטרטגיה של "גרמניה תחילה". הן בנו על כך שסין תמנע מיפן לשלב כוחות

טורקיה, פקיסטן ואיראן. באופן פורמלי ארה"ב לא הייתה חלק מהברית הזאת, אף שהיא עמדה מאחוריה). תכליתן של הבריתות האלה הייתה לכונן חגורות מרחביות לבלימת התפשטותו של הקומוניזם.¹¹

רצונה של ארה"ב להגן על בעלות בריתה באסיה הגדיל את החשיבות של נוכחותה ביפן. החשיבות הזאת הומחשה במלחמת קוריאה שבה הפכה יפן לבסיס הלוגיסטיקה המרכזי של הכוחות האמריקניים. ללא הנוכחות הזאת הייתה ארה"ב מתקשה מאוד לתת מענה מרחבי לאתגר שהציבה בפניה ברה"מ, ובריתות ההגנה שעליה חתמה היו מאבדות מערכן.

ההיבט הפנים-יפני והשפעתו על מדיניות ארה"ב

בחסות המטרייה הצבאית האמריקנית יכלה יפן להשקיע את כל משאביה בחיזוק כלכלתה ולהסתפק בהשקעות מינימליות בכוחותיה המזוינים. ואכן השתקמותה הכלכלית של יפן היא סיפור הצלחה יוצא דופן. בשנות ה-70 וה-80 היא הפכה למעצמה כלכלית עולמית, וכפי שכבר צוין, היו אף פרשנים שחזו כי תהיה חזקה מזו.

בדעת הקהל האמריקנית החלו להישמע הסתייגויות מכך שארה"ב צריכה לממן את הגנתה של יפן העשירה, אבל האמת היא שהממשל לא רצה לשנות את המציאות הזאת. מדינות אסיה עדיין היו בטרומה מהאימפריאליזם היפני, והאמריקנים חששו שיפן חמושה תפחיד את שכנותיה ותערער את כל מערכות הבריתות שהיא בנתה. באמצעות הנוכחות הצבאית המסיבית שלה ביפן הרגיעה אפוא ארה"ב גם את חששותיה של יפן מפני שכנותיה הקומוניסטיות רבות העוצמה וגם את חששותיהן של מדינות האזור מפני יפן.

הנוכחות האמריקנית גם סייעה לרסן גורמי שמאל חתרניים בתוך יפן. כאשר התחזק כוחם של אלה, והיה חשש שהם יצליחו לתפוס את השלטון או לפחות להשפיע עליו להתקרב למוסקבה, לחצו האמריקנים

על השלטון להרחיק אותם מכל מוקדי הכוח וההשפעה. אולם ההישג הגדול ביותר של הנוכחות האמריקנית ביפן היה שהיפנים לא היו מוכנים לוותר עליה. מדינות אחרות היו מוכנות להסתפק בהתחייבות אמריקנית להגן עליהן במקרה הצורך, אך לא יפן. היא לא הייתה מוכנה לוותר על הנוכחות האמריקנית המסיבית בשטחה.

ראש הממשלה נובוסוקה קישי (כיהן בשנים 1957-1960) ציין שאין זה ריאליסטי לצפות שיפן תנקוט מדיניות ניטרלית, שכן המצב שנוצר לאחר המלחמה אינו מאפשר לה לשמור על ביטחונה ללא בעלות ברית.¹² הוא טען כי במצב העניינים העולמי (כפי ששרר בתקופת שלטונו) יפן אינה יכולה להישאר מדינה חופשית ודמוקרטית באמצעות אימוצה של מדיניות ניטרלית, וכי למעשה אין ליפן פריבילגיה להתנתק מהצבא האמריקני.¹³ בכך הוא הביא לידי ביטוי את הערכתו שארצו לא תוכל להתמודד בכוחות עצמה עם האיום הקומוניסטי. נוסף על כך, הבסיסים הצבאיים של ארה"ב היו מרכיב חשוב בכלכלת

מטרת הנוכחות הצבאית הפיזית של האמריקנים ביפן הייתה למצות את העוצמה הצבאית האמריקנית במקרה הצורך ובה בעת למנוע ולסכל איומים רלוונטיים. הנוכחות הצבאית האמריקנית ביפן לא רק הבטיחה את הישארותה של יפן במסגרת המערב ומנעה את זליגתה לצד הקומוניסטי, אלא אף איפשרה לארה"ב להקריין את עוצמתה על שטחים נרחבים במזרח הרחוק ולפעול בהם באפקטיביות רבה במקרה של איום צבאי – סובייטי או סיני. לרשות האמריקנים אומנם עמד הצי השביעי, אך יעילותו הייתה נפגעת מאוד ללא בסיסים ביפן (ראו מפות 2 ו-4). צי זקוק לנמלים ולמפקדות יבשתיות. האי גואם הוא אומנם שטח חסות אמריקני, ובו בסיסי צבא חשובים, אך הוא רחוק מדי מהזירה. נוכחותם של האמריקנים ביפן הקנתה לארה"ב חופש פעולה בעיצוב מדיניות החוץ שלה באזור. חופש הפעולה הזה בא לידי ביטוי – כפי שכבר הוזכר – במלחמת קוריאה, אך גם בתחומים נוספים: ארה"ב הציבה ביפן בסיסי מודיעין ומכ"ם, ומיפן המריאו מטוסי הביון מדגם יו-2 למשימות ריגול. במלחמת וייטנאם הייתה יפן העורך הלוגיסטי של צבא ארה"ב, ומבסיסי אוויר ביפן, ובמיוחד באוקינאווה, המריאו המפציצים האסטרטגיים מדגם ב-52.¹⁰

כאמור, החשש העיקרי של האמריקנים היה מפני השתלטותה של ברה"מ על יפן. ב-1945 השתלטה ברה"מ על חלקו הדרומי של האי סחלין, שהיה עד אז בשליטת יפן, וכן על האיים הקוריליים. בין האי סחלין להוקאידו (הצפוני מבין ארבעת האיים הגדולים של יפן) מפריד מצר לה פרוז שרוחבו 40 ק"מ בלבד. בין האי הקורילי המערבי ביותר לבין הוקאידו מפרידים קילומטרים ספורים. נוסף על כך נשקפה ליפן סכנה גם מהכוחות הרוסיים שבמחוז פרימורסקי שבמזרח הרחוק הרוסי, שבירתו היא ולדיבוסטוק. המחוז הזה משתרע לאורך חופו המערבי של ים יפן – מול האי היפני הוקאידו ומול חלקו הצפוני של האי המרכזי של יפן, הונשו (ראו מפה 1). ללא הגנה אמריקנית בהחלט ניתן היה להעלות

על הדעת השתלטות סובייטית על יפן. העובדה היא שעד היום לא ויתרה רוסיה על כיבושיה ביפן: דרום האי סחלין והאיים הקוריליים.

את ההרתעה השיגו האמריקנים בעיקר הודות לבסיסי האוויר הגדולים מיסאווה וקדנה ובזכות נמל יוקוסוקה, שהוא הבסיס הימי האמריקני הגדול ביותר מחוץ לארה"ב. מהנמל הזה יוצאים גם היום פטרולים של הצי השביעי האמריקני שכולל, בין היתר, נושאות מטוסים וצוללות גרעיניות. הנוכחות של צבא ארה"ב ביפן העניקה אפוא לאמריקנים עומק אסטרטגי. יפן הייתה למעשה התשתית הפיזית שאיפשרה לצבא ארה"ב ליישם את תורת הביטחון שגיבש הממשל (הדרג האזרחי).

את הנוכחות האמריקנית ביפן השלימה מערכת של בריתות הגנה דו-צדדיות (עם יפן, הפיליפינים, דרום קוריאה וטייוואן) ורב-צדדיות: CEATO (שכללה 9 מדינות: ארה"ב, אוסטרליה, צרפת, בריטניה, ניוזילנד, פקיסטן, הפיליפינים, תאילנד ודרום וייטנאם) וברית בגדאד (שכללה 5 מדינות: בריטניה, עיראק,

מאפייניו הגיאוגרפי-אסטרטגיים של המרחב היו הגורם העיקרי בהערכות הצבאית של האמריקנים. במקביל, ההערכות הזאת של האמריקנים עיצבה במידה רבה את המרחב שבו הם פעלו

מפה 2: מיקומה של אוקינאווה. מבסיסי אוויר ביפן, ובמיוחד באוקינאווה, המריאו המפציצים האסטרטגיים מדגם ב-52

מפה 3: הבסיסים האמריקניים ביפן. המתקנים הלוגיסטיים שבשטחה של יפן הם מרכיב הכרחי להגנה אפקטיבית

כוחות אמריקניים באוקינאווה, יפן. ההישג הגדול ביותר של הנוכחות האמריקנית ביפן היה שהיפנים לא היו מוכנים לוותר עליה

יפן - במיוחד לפני שזו עשתה את הזינוק הכלכלי הגדול. הבסיסים האלה היו צרכנים גדולים של מוצרים יפניים וגם העסיקו יפנים רבים.

סיכום

העובדה שמדינה נכבשת (יפן) מעוניינת כבר 70 שנה בהישארות הכוח הכובש (ארה"ב) בתחומה אינה טריוויאלית ומחייבת ביאור. גם נכונות האמריקנים להשאיר כוחות צבא גדולים ביפן במשך עשורים רבים מצריכה הסברים. ההסבר להתנהלות התמוהה לכאורה של שתי המדינות נעוץ במציאות שנוצרה לאחר מלחמת העולם השנייה. בעקבות אותה המלחמה פתחה ברה"מ במאמץ מוגבר להרחיב את תחומי ההשפעה שלה, וארה"ב גמרה אומר לבלום אותה. האמריקנים ראו בנוכחותם הצבאית ביפן אמצעי הכרחי לבלום את התפשטות הקומוניזם באותה הזירה. התפיסה הזאת של האמריקנים הוכיחה את עצמה במלחמת קוריאה: באותה המלחמה שימשה יפן עורף לוגיסטי ואסטרטגי לכוחות האמריקניים שלחמו בקוריאה. הנוכחות האמריקנית ביפן גם איפשרה ליפנים לוותר על הקמת צבא משמעותי משלהם. זה הרגיע את שכנותיה של יפן, שעדיין חששו ממנה בעקבות ניסיון המר במלחמת העולם השנייה, ואיפשר לאמריקנים לכונן סדרה של בריתות נגד ברה"מ וסין. ספק רב אם האמריקנים היו מצליחים לרתום את שכנותיה של יפן, אם הן היו רואות שיפן חוזרת להיות מעצמה צבאית. נוסף על כך ריסנה הנוכחות האמריקנית זרמים קומוניסטיים בתוך יפן ששאפו שארצם תצטרף לגוש הסובייטי.

ואשר ליפנים - הם ראו בנוכחות האמריקנית הן ערובה להמשך עצמאותם בסביבה רוויית איומים והן יתרון כלכלי משמעותי. כך הפך האירוח הכפוי של צבא ארה"ב לאירוח מרצון. התוצאה הייתה היווצרות של זהות אינטרסים.

